

KŁAMLIWY (93) *ai*

-a- (92), -ą- (1).

-ǫ- (82), -a- (1); -ǫ- : -a- *CzechRozm* (2 : 1).

comp kłamliwszy (1).

sg m N kłamliwy (13). ◊ *G* kłamliw(e)go (8). ◊ *D* kłamliw(e)mu (1). ◊ *A* kłamliw(e)go (5), kłamliwy (1). ◊ *I* kłamliwym (3), kłamliw(e)m (2); -ym *Leop, BiałKat*; -(e)m *CzahTr*; -ym : -(é)m *BibRadz* (1 : 1). ◊ *f N* kłamliwą (5). ◊ *D* kłamliw(e)j (1). ◊ *I* kłamliwą (3). ◊ *n N* kłamliw(e) (1). ◊ *G* kłamliw(e)go, kłamliwsz(e)go (3). ◊ *m a. n G* kłamliw(e)go (1). ◊ *pl N m pers* kłamliwi (7), kłamliw(e) (3). ◊ *G* kłamliwych (13). ◊ *D* kłamliwym (4). ◊ *A m pers* kłamliw(e) (3). *subst* kłamliwé (8); -é (1), -(e) (7). ◊ *I m, f, n* kłamliw(e)mi (6). *m a. n* kłamliwymi (1). ◊ *L* kłamliwych (1).

Składnia comp: kłamliwszy jako *kto* (1).

Sł stp brak, Cn s.v. kłamca, Linde XVII – XVIII w.

1. Świadomie wprowadzający w błąd, kłamiący, mówiący lub w jakikolwiek inny sposób wyrażający nieprawdę; *falsificus Calep; mendax PolAnt, Vulg* (62) : *GlabGad* N6, P8; fynowie ludźci łą kłamliwi przy rozważaniu sprawy\dlliwości *WróbŻołt* T4; *SeklKat* M3v, T3; *KrowObr* 102; *Leop Eccil* 20/26, *Is* 57/4; Nie záfiádałem z ludźmi kłamliwemi/ á z ludźmi obłudnymi nie miałem towarzysztwa. *BibRadz Ps* 25/4, *Is* 30/9; *BiałKat* 226; *RejPos Wstaw* 21v; Przyśzły dni nawiedzenia/ przyśzły dni oddania dozna Izraél (profnego proroká/ (zaleńcá (y) mężá kłamliwe⁸⁰ *BudBib Os* 9/7, *Eccil* 15/8; náprawił nań obmowce kłamliwe do vchá Krolewfkie⁸⁰ *SkarŻyw* 508; *LatHar* 122, 361; *WujNT Tit* 1/12; *CiekPotr* 17; *KlonWor* **v.

W połączeniach szeregowych (5): Zęby miáńfze á (zyrokie człowieka grubey karmiey vkazuią, który bywa waleczny, kłamliwy obłudny/ okrutny/ mocny ale głupi. *GlabGad* 02v, P6; *BibRadz* II 138b *marg*; *GórnDworz* V7v; Niemálsz nic kłamliwšzego, nic fortylnieyšzego, Nic dufnomownieyšzego, iáko ci, których to Ieft rzemiešło, pokátnie dobrym ludziom šzkodzić *CiekPotr* 15.

W przedstawieniu: »prawdziwy ... kłamliwy« (2): Y owšzem ieft Bog prawdziwy; á wšzelki człowiek kłamliwy *WujNT Rom* 3/4, s. 532.

W charakterystycznych połączeniach: kłamliwy(-a, -e, -i) człowiek (ludzie) (10), *Kretensowie, mąż, nasienie, obmowca, rzesza, syn, szalbierz*.

Wyrażenia: »diabeł, szatan kłamliwy« (2 : 1): *KrowObr* 86; *CzechRozm* 239v; Po zwycięstwie Diablá kłamliwego/ wštąpíl ná práwicę Oycá šwego *ArtKanc* G13v.

peryfr. »kłamliwe książe« = *szatan* (1): wolimy šzukać rády v omylnego á mizernego šwiátá tego/ á v kłamliwego kłiążęcía iego *RejZwierc* 256v.

»kłamliwy świadek« (1): Zgládzíš złego s pošrzodku was. [...] Kłamliwy świadek zginie. *GroicPorz* pp3v.

α. *W funkcji rzeczownika* (4) : Boš gnábil á trapił cíche/ y obražaleš (pokoyne/ y miłowałš kłamliwe *Leop* 4.*Esdr* 11/42; *RejAp* Dd2; Nie długie šzczeńšcie kłamliwych ná šwiecie *KochPs* 205; *Falsifieus* – Kłamliwy, mętlarz. *Calep* 406a.

a. *Podszywający się pod coś, udający kogoś, przypisujący sobie coś* (3) : Bo ták šam S. Yan wykłáda: gdyž šye w ich żywoćye y náuce nye duchá šwyętego/ ále przeciwne yemu fáłššywych prorokow y

kłamliwych mistrzow owoce okazują. *KromRozm I E2; BiałKat 68v*; tedy przeto Bog przez Izaiálfá zowie kłamliwego Proroká ogonem *PowodPr 15*.

b. O personifikowanych własnościach duchowych (4) :

W przedwstawieniu: »prawdziwy ... kłamliwy« (1): nic nie máią Antichriściáni gruntowne⁸⁰/ oprócz wymyfltu fwego vpornego/ nie z Bogá pewnie prawdziwego/ ále z ducha onego kłamliwego. *CzechRozm 18*.

Wyrażenie: »duch kłamliwy« = *spiritus mendax PolAnt [szyk 3 :1] (4); BibRadz 3.Reg 22/22, 23; Piłfá że Bog iest prawdá: á tey kto rad flucha/ Zadną miárą nie lubi kłamliwego ducha. Prot A2v; CzechRozm 18*.

c. O personifikowanych częściach ciała (19) : Wybawże mię á wyrwi mię z ręki fynom obcym/ ktorzy vftá fą fáłefzne/ á práwiciá ich iest práwiciá kłamliwa [*dextera mendax*]. *BibRadz Ps 143/11*.

Wyrażenie: »język, usta, gęba kłamliwa(-y, -e)« = *prodigium mendax Vulg; labia doli PolAnt [szyk 14 : 4] (12 : 5 : 1); RejPs 162v; Mowząc fáłfz á nyeprawdę vfty kłamliwemi/ [...] Stálficye fie w gnyewyie fwym yák frodzy wężowye LubPs 03v, D2 marg, cc2 [3 r.]; Leop Ps 16/1, Prov 6/17, 21/6; BibRadz Prov 21/6, 26/28; á co może być gániebnieyflzego/ iáko kłamliwą gębą złupić pocźciwą białągłowę z dobrej flawy GórnDworz Aa4; BudBib I 336d marg, Prov 26/28; KochPs 81; SkarŻyw 213, 372; To iest gdy cię kto z kátá tárğa ná pocźciwem/ Sczypięcy cię pokátne ięzykiem kłamliwem. CzahTr K3*.

2. Nieprawdziwy, będący rezultatem czyjegós działania mającego na celu wprowadzenie w bład; mendax PolAnt, Vulg (28) :

a. Niezgodny z prawdą, zawierający nieprawdę (15) : Bo będą zágluffone niemofciá wárgi ich/ ktorzy zwykli czynić przymowki kłamliwe *RejPs 45; BibRadz *4v*; á pułzczę miecz y głód ná ty fáłfzywe Proroki/ y ná ty wftytki ktorzy fie dáli vwieść zá kłamliwą powiefcia ich. *RejPos 189, 266v; CzechRozm 70v; SkarŻyw 283*.

W charakterystycznych połączeniach: kłamliwa plotka (2), powieść, przymowka, rzecz; nie kłamliwego.

Wyrażenia: »kłamliwa nauka« [*szyk 1 : 1] (2)*: Tymi słowy dawa znác iż fie feky bárzo rozmnożyły/ przetho iáfnóć słońcá fprawiedliwofci /tho iest Kriftulá/ vmnieyflzoná iest/ nie lámá w tobie/ ale względem ludzi dla kłamliwych náuk *BibRadz II 138a marg; WujNT 31*.

»słowo kłamliwe« = *verbum mendax a. mendacii PolAnt [szyk 3 : 2] (5)*; Nie vfaycie flowom kłamliwym mowiac/ Tu iest kołcioł Pánfki *BibRadz Ier 7/4, Is 59/13, Ier 7/8; SkarŻyw 213; LatHar 607*.

»świadectwo kłamliwe« (1): Nie odpowiefz ná bliźnie⁸⁰ twego świádectwá kłamliwego [*testimonium mendax*]. *BudBib Ex 20/13*.

Szereg: »sprosny i kłamliwy« (1): Y zmowili fie ná potwarzy fprofné y kłamliwe *SkarŻyw 389*.

b. Podrobiony, sfalszowany, nieprawdziwy (9) :

W przeciwstawieniu: »kłamliwy ... prawdziwy« (2): *WujNT 104, 715 marg cf Szeregi*.

Wyrażenia: »kłamliwy bog« (1): ná oštátek od oney zmyflonych á kłamliwych Bogow niezliczoney wielkości [...] ku iednego prawdziwego/ wieczne⁸⁰/ wŕzechmocnego Bogá vznániu [...] przywiedli. *StryjKron* 146.

»cuda (będą a. mają być) kłamliwe« = *prodigium mendax Vulg* [szyk 5 : 2] (7): *BibRadz* I 108c marg [2 r.]; *NiemObr* 158; Ták teź Haeretykowie cudá ktore Bog czynił y dziś czyni w kościele Kátholickim/ przypifuią kłamliwym cudom Antychryftowym. *WujNT* 39, 104, 2.*Thess* 2/9, s. 715 marg.

»kłamliwe znaki« [szyk 1 : 1] (2): *NiemObr* 161; zátráci [*Pan*] obiáwieniem przyłżcia łwego tego, ktorego przyłżcie ielt wedle łpráwy łzátáńfkiey/ z wŕzeláką możnoścíą/ y znáki y cudámi kłamliwymi [signis ... mendacibus] *WujNT* 2.*Thess* 2/9.

Szeregi: »fałszywy i kłamliwy« (1): Cudá Antychryftowe y łlug iego/ nie prawdziwe/ ále fałszywe y kłamliwe będą *WujNT* 104.

»obłudny i kłamliwy« (1): Cudá Antychryftowe będą obłudne y kłamliwe: nie iáko cudá Chryftufowe y łwiętych prawdziwe. *WujNT* 715 marg.

»podejrzany a kłamliwy« (1): Vkázuie/ iż wŕzytki cudá máiá być v nas podeyżráne á kłamliwe/ ieltłż fie nie zgadzáią z łowem Bożem *BibRadz* I 108c marg.

c. *Niewłaściwy, błędny, niesłuszny* (3) : Kthorzy fie báwią próżnościami kłamliwemi [*vanitates mendaces*]/ miłofierdzie łwe opufzczáią. *BibRadz* *Ion* 2/9; Ale prawdy powiedzieć mnimam że nie wáđzi/ Gdyż to telko kłamliwa chlubá nas łzkáráđzi. *CzahTr* B4v; bo miłóść kłamliwa Nie da wierze do fercá: ryehléy więc pokrywa. *GosłCast* 71.

d. *W użyciu pleonastycznym* (1) : Podeptałéś wŕzytki ktorzy fie obładźili od wŕtaw twoich/ ábowiem ci ielt kłamliwa zdrádá ich [*quia est mendacium dolus eorum*]. *BibRadz* *Ps* 118/118.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Fałłch. Fałłżywy/ kłamliwy. *Falsus Minus verus*. *Calag* 185b; *Fallax* – Kłamliwy. *Calep* 406a; *Pseudos* – Kłamliwi. *Calep* [870]b.

Synonimy: **1.** fałszny, fałszywy; **2.** błędny, fałszny, fałszywy, nieprawdziwy, omylny; **b.** wymyślony, zmyślony.

Cf **KŁAMNY, NIEKŁAMLIWY**